

PÁLL ENDRE

Ahogy Somogyban látom...

— Válasz dr. Mátrai Gábornak —

A szerző mint vadász összegzi a somogyi térségben szerzett tapasztalatait. Több fontos szakmai kérdésben általánosító megállapításai ellenére bocsátjuk vitára írását. (A szerk.)

Nagy érdeklődéssel olvastam dr. Mátrai Gábor „Vadgazdálkodás és a fatermesztés” című, Az Erdő XXXIX. évfolyama 4. számában megjelent cikkét. Végre egy olyan szakember nyilatkozik, aki munkája révén átfogó képet alkothat, nem részrehajló, véleménye nem szubjektíven szakbarbár, tehát reális, valóságos helyzet tár fel.

A cikkben nem is csatlakoztam.

Hogy mégis tollat ragadok, azt annak szükségessége kényszerítette ki, hogy szeretnék néhány megállapítást kiegészíteni, talán — rossz szó, de kifejező — pontosítani, és a tapintatból vagy félelemből bújtatott célzásokat nyíltan kimondani. Észrevételeim elsősorban Somogy megyére vonatkoznak, mert itt élek és ismerem az erdő-, mező- és vadgazdálkodást. De azt hiszem a jelenségek — ha helyenként más súllyal is, de — országosan érvényesülnek.

Kezdjük mindjárt az elején. Idézek: „Általánosságban leszögezhető, hogy a mező-, erdő-, vadgazdálkodási termelést, az ehhez kapcsolódó védelmi, rekreációs és egyéb feladatokat területileg egy gazda irányításával lehet legeredményesebben végezni.” Hát ebben a legeredményesebb jelzőben nem hiszek. Az igaz, hogy egy gazda esetén a három ágazat nem ütközhet, hisz az egy gazdán múlik, hogy melyiknek ad prioritást és melyiket rendeli a másik alá, illetve fölé. De ez még nem jelenti a legeredményesebb munkát, csupán az ütközésmentes végrehajtást. És ez óriási különbség.

A jogszabályi előírás szerint: „A vadgazdálkodást a mező-, erdőgazdálkodással összhangban, azok lényeges sérelme nélkül szabad végezni.” Itt az „azok” szóban akadtam meg. Vajon az erdőgazdálkodás végezhető a mezőgazdálkodás sérelmére vagy fordítva? Ugye nem. Hát akkor nem az lenne a minden szempontból egyértelmű megállapítás, hogy: „egymás lényeges sérelme nélkül szabad végezni”? Az ilyen értelmezésű jogszabály végrehajtásánál az ágazati összhangot az üzemtervszerű gazdálkodás biztosítja. Úgy van! Mindhárom ágazat üzemtervszerű, az ökológiai, ökonómiai

(és sorolhatnám tovább) szempontok szerint összeállított és összehangolt szakmai tervek szerint gazdálkodik.

Ezek után térjünk át a dolgozat lényegére: a vadra és vadkárra. Ezen kérdéskörön belül a szarvas által okozott erdei károsítást emeli ki a szerző és ebben is igaza van. A szarvas okozza úgy mennyiségben, mint értékben a legérezhetőbb károsítást, akár a mezőt, akár az erdőt vizsgáljuk.

Abban senki sem vitatkozik, hogy a szarvaslétszám a megengedhető többszöröse. Az is természetes, hogy a szarvas sűrűségi növekedése törvényszerűen maga után vonja a mezei, illetve erdei vadkárok exponenciális görbe szerinti emelkedését. Viszont az már egyenesen neveltséges, hogy éppen azok követelik a lehangosabban az erdei károk térítését, akik annak nem közvetett, hanem közvetlen okozói.

A túltartott nagyvad-állomány kiáramlásáról, a telített vadászterületekről új otthonterületet kereső szarvascsapatok kivándorlásáról azok az állami vadászterületek, elsősorban erdőgazdasági üzemi területek tehetnek, melyek legtöbbször protokolláris, és a vezetők saját kapcsolataikat ápoló, korrupt és protekcionizmust szolgáló céljaiért sok vadat tartanak, mert a legjobban így volt biztosítható a gyors zsákmány és a felső vezetés többszöri látogatása, ezáltal jóindulata.

Pedig a kérdést nagyon egyszerűen meg lehetett volna oldani.

Az egypárt rendszer korlátlan hatalma sok területen könyörtelenül elvégezte és elvégeztette a feladatokat, így ezt is elintézhette volna, ha akarja. De nem akarta. Jó volt a vadászházakban pihenni, szórakoztató volt naponta sok vadat lőni, élményt jelentett aranyérmes trófeákat zsákmányolni és élvezni a kényelmet és kiszolgálást, mindezeket térítés nélkül.

Az viszont, hogy a sok vad tartása ellentéteket szült, kit érdekelt? Majd elintézik a helyi vezetők, azok veszedjenek, mi pedig jól szórakozunk és mulatunk rajtuk, volt a válasz.

Az pedig már nem is neveltséges, hanem egyenesen lehetetlen, hogy az erdőgazdaságokat hatósági jogokkal ruházták fel, és így — mint bérbeadók — a vadászterületek bérlői felett felügyeleti jogot gyakorolnak. Tehát

az erdőgazdaság, amelynek rossz és szakszerűtlen szarvas túlszaporítása miatt a szomszédos vadászterületek területük túltelítődtek, szankcionált, a bérleti szerződés felmondásával fenyegetőzött és irreális nagyságú vadkár-térítéseket követelhetett, pedig a vadászterület igyekezett a szabályos és üzemtervi gazdálkodást teljesíteni, de hiába, mert ha lelőtte szarvasállományát, akkor is feltelítődött a szomszédos állami rezervátumokból. Újból komoly vadkár jelentkezett, és azt fizethette. A leírás nem szó szerint értendő, de a tendenciát jól érzékelteti, és bizonyítja a világon egyedülálló jogi bukfenec lehetetlenségét, amikor a bűnös ítélkezik a vétlen „bűnrészes” felett.

A helyzet Somogy megyében különösen veszélyessé vált, hiszen az állami területek aránya itt a legnagyobb.

Dr. Mátrai Gábor cikke ezek után a statisztikai adatok alapján elemzi az erdőgazdaságok szarvasgazdálkodását és az egyetlen kézzel fogható tényszámmal, a lelövés darabszámával bizonyítja a bejelentések — így elsősorban a létszám adatok — hamisságát. A lényegét idézem: „lehetetlen évente lelőni a törzsállomány 50–55%-át, méghozzá úgy, hogy az nem csökken.” A már leírt körülmények következtében túlszaporított szarvasállomány károsítása ugrásszerűen emelkedett. Az érintett erdőgazdaságok és állami gazdaságok nem nyúltak a legkézenfekvőbb módszerhez, a szakszerű állománycsökkentéshez, hanem erdősfítéseiket (mezőgazdasági táblákat) kerítéssel igyekeztek megvédeni a károsítás elől, ugyanakkor a vadászterületek ellen indítottak háborút — visszaélve a jogtalanul rájuk ruházott joggal — fenyegetésekkel és egyoldalú szerződésekkel kényszerítve azokat a maximális szarvasirtásra. A tenger tehát nyugodtan áradt és a széléből meregettük kanállal a vizet.

Az eredmény természetesen nulla volt, ám a kerítések szaporodtak. A kerítésépítéshez szükséges pénz sohasem fogyott el, csupán az ember és vad türelme, és mindenki lépten-nyomon drótakadályokba ütközött, sőt ütközik olyan rendszertelenséggel, mely egy labirintusra emlékeztet. Az eredmény pedig ismét nulla, illetve pont ellenkező előjelű, mert a károsítás még koncentráltabb is, így a mértéke fokozódott.

Az okot a cikkből idézem: „egy csökkenő tápterület hasonló vadkárváltozást eredményez, mint a növekvő vadállomány. A vadkerítésépítés, a vadkár elleni védelem tehát csak lokális hatást fejt ki, nagyságrendileg viszont fokozza a problémát. Ördögi kör: vadkár-kerítés-védelem-csökkenő tápterület-még nagyobb vadkár.”

Ezek után az erdei károk elkülönítését elemzi a cikk, megállapítva, hogy a nagyvad-gazdálkodás is hozzájárult az erdőművelési politikánk kényszerpályára juttatá-

sához, bár elismeri, hogy az erdőfelújítás sikertelenségét, a hátralék növekedését tényleges fatermelési technológiai hibák is előidézik.

Ismét egyetértek dr. Mátrai Gáborral, csak a hangsúlyt szeretném kissé átformálni. Azt hiszem, azon ne vitatkozzunk, hogy a nagyvad-állomány túlszaporított, és megfelelő szintre történő csökkentése alapvető és sürgős kötelességünk. Az is világos, hogy ezt a csökkentést hol kell kezdeni és végrehajtani. De hogy erdőművelési politikánk is rossz, s helyzetét elsődlegesen nem a túlszaporított vadállomány rontja, az is biztos. Állításomat legjobban azon nem kevés erdőrésztel bizonyítja, amely bekerítettsége ellenére is sikertelen.

Akkor mi is a hiba?

Az erdőgazdálkodás fő feladata ma is a bővített újratermelésen, az erdő vagyonérték növelésén keresztül a tartamos fatermelés szolgáltat, amihez azonban az egész világon mind nagyobb mértékben az erdő eszmei értéke, környezeti stabilitásának biztosítása kapcsolódik.

Ezzel szemben a mai hazai szemlélet a máról holnapra élés, a minél nagyobb haszon hajszolása. Az EFAG-ok magas nyereséget akarnak elérni (persze ezzel a magas prémium is együtt jár), de hogy tartamosan egyenlő arányban gazdálkodjanak, az már nem mindenkinek érdekel.

Ezért fekszik az erdőben 1.000m³-ként a kitermelt faanyag feldolgozatlanul, ezért alkalmaznak hatalmas (50 ha, sőt több) tarvágásokat, ezért nincs még a bükösökben sem természetes felújítás, ezért vágják ki a legértékesebb faanyagot termő erdőrésztelket, ezért csökkentették az értékes fafajok vágáskorát, ezért sokallták a magtermő állományok nagyságát, azokat is kitermelésre ítélve, ezért nincs rontotterdő-átalakítás, ezért nem jut pénz az erdőművelési munkák tisztességes elvégzésére. Nincs fejlesztés, megfelelő gépesítés és alkalmas technológia sincs.

Az erdőfelújításokkal foglalkozunk kissé részletesebben, hisz a vadkár itt jelentkezik.

A hatalmas tarvágásokat erdősfíteni kell. Milyen csemetével? Amilyen van! Nem a termőhelynek, erdőfajának megfelelő fafajösszetételt ültetik, hanem a legkönnyebben nevelhető, vagy beszerezhető monokultúrát. Tudom, az üzemtervek előírják bizonyos kötelezettségeket, de azok is variálhatók. A csemete minősége ugyancsak lényeges, de elképzelhetünk olyan erdészt, aki ne vegye át és ne ültesse el a legrosszabb minőségű csemetét is, ha tudja, hogy azt a főnökétől vásárolták?

A talajelőkészítés rossz, az ültetést legtöbbször ékával végzik, pipásan, és ami a legnagyobb baj, 7.000 db csemetét ültetnek hektáronként. A nagy sorköz és az ápolatlanság még az erőteljes és gondosan elültetett

csemetéket is tönkreteszti.

Az ápolást kizárólag augusztusban, a műszaki átvételek előtt végzik, hogy a felügyelő hajlandó legyen az erdősítéseket minősíteni. Az a szakmai ballépés, hogy az addig magas gazban sínylődő és felnyurgult csemetét kiszabadítva felajánlják az augusztusi kánikulának, hogy a téli hóból éppen a csemete csúcsrügye fog kilátszani, szinte felkínálkozva a vadnak, hogy az augusztusi ápolás semmiképpen sem pótolja a június végéig elmulasztottat, tehát ablakon kidobott pénz — ez a ballépés senkit sem izgat.

És ezek után jön a vad, leharapja a vezérhajtásokat és kizárólag ő a felelős.

A hektáronkénti 10–14 ezer db-os csemete ültetése és a munka szakszerű, jó elvégzése bizonyára nagyobb ráfordítást igényelne az eddiginél, de semmi esetre sem annyit, mint amennyibe a sokszori pótlás és kerítés kerül. Igaz, így másra lehet rákenni a rossz munkát, mint okozatot és a vadra az okot.

Az állami vállalatok üzemi vadászterületein keletkező vadkárért pedig a vadásztársaságokat lehet felelőssé tenni, illetőleg a saját területen mutatkozót elbírja a vállalati nyereség, hisz az itt vadászó és szórakozó országos és megyei vezetők által biztosított előnyök, sőt juttatások — néha vállalati érdekekkel, legtöbbször személyi vonatkozásokkal — megérik ezen áldozatot. (A cikk 1990. augusztus 14-én érkezett szerkesztőségünkbe. A szerk.)

Az eddig leírtak nyilván sok kollégát felháborítanak. Azt gondolják, hogy mindent a szakmára akarok rákenni

és tisztára mosom a vadat. Nem így van.

Először is. Akinek nem inge, ne vegye magára.

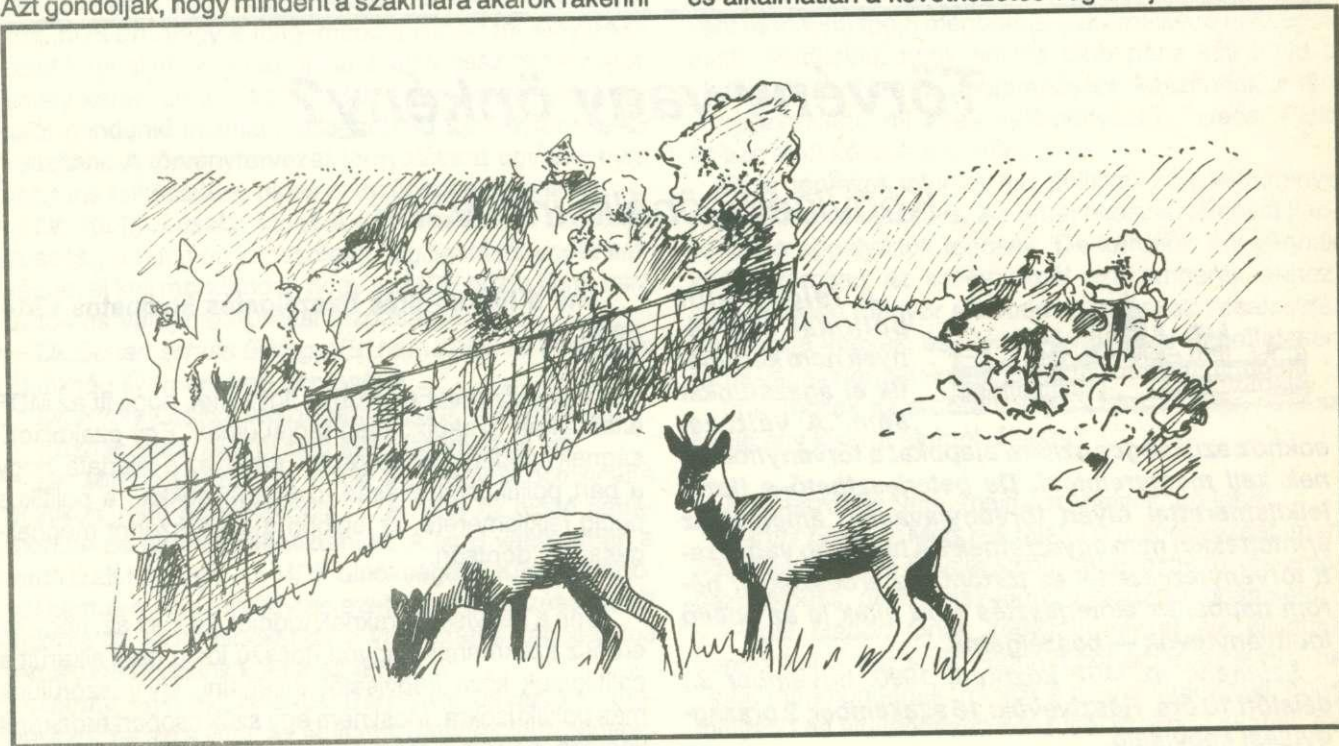
Másodszor. Már előbb is leírtam, hogy első és legfontosabb lépés a vadállomány csökkentése és a későbbiekben olyan szinten tartása, amely az ágazatok kölcsönös érdekeit szolgálja.

Éppen ezért nagyon helyesnek tartom dr. Mátrai Gábor — cikke összefoglalójában felsorolt — négy tézisét, melyek közül a nagyvad-állomány erőteljes csökkentése az első lépcső és ebben az állami nagyüzemi vadászterületnek kell élen járni.

A kerítések építését azonnal le kellene állítani, sőt jónéhány felesleges, a vad szájából kinőtt fiatalost körbefogó, vagy végleg rontott erdőrészlet körül állót folyamatosan le kellene bontani.

A vadlétszám-csökkentés szakszerűségét biztosítandó, a kilövéséknél vigyázni kell az ivararány és korosztályviszonyok alakulására. Az állomány értékes, egészséges egyedek kíméljék meg. A csökkentést 4–5 éves időtartam alatt kellene végrehajtani. Elmulasztását hatósági szankcionálással kellene sújtani.

A csökkentés mértékét pedig igenis az üzemtervek alapján egy szakbizottság állapítsa meg, amely bizottságban a földtulajdonosok, a vadászati jogot gyakorlók, az illetékes hatóság és erdőfelügyelőség (esetleg 1–2 szakértővel kiegészítve) vegyen részt. Nem igaz, hogy az üzemtervszerű vadgazdálkodás nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Csupán a hatóság volt gyenge és alkalmatlan a következetes végrehajtásra. Sem a

MÉM, sem a megyei tanácsok nem álltak a helyzet magaslatán az ismert összefonódások és korrumpált kiskirálykodások miatt.

Az állománycsökkentés végrehajtásával elintézhető és megoldható a probléma az egyik aspektusból, azaz a vad oldaláról.

De mi van a másik oldallal, az erdővel?

Dr. Mátrai Gábor azt írja: „Tény, hogy az erdő jól megvan vad nélkül, fordítva viszont nem igaz.” Ezzel a megállapítással szembefordulok: ez sem igaz.

Az erdő ma már nem nyersanyagtermelő gyár. A materiális szemlélet egyoldalú érvényesülése jelentené az erdő szerepének ilyen mérvű degradálását. Sajnos éppen ezek a nézetek vezettek az erdőgazdálkodás lealacsonyításához, a merkantil szellemű irányelvekhez — ami haszonlesést is jelent —, amikor az erdőben kizárólag energiahordozó, alapanyagot termelő üzemet láttak, amelynek feladata a minél magasabb nyereség előállítása. Ennek következménye a nyersanyagpocsékolás (pl.: a vágáshulladék sokszor 40%-ot közelítő, vagy meghaladó mértéke, az ápolóvágások elhanyagolása, faanyagának visszahagyása, az erdőben található hatalmas mennyiségű száraz, törött, kidőlt faanyag felhasználhatatlanság miatti elkorhadása, stb.), az erdőművelési munkának, amely az erdész hivatásának legkedvesebb feladata volt, lezüllesztése, anyagi és erkölcsi lehetőségeinek elsorvasztása, a kizárólag pénzügyi és nyereségszemléletű irányítás.

Tehát nem a régi nosztalgizálás, vagy leporolt lózung hangoztatása miatt fordulok szembe Mátrai Gáborral, hanem azért, mert a vad, idézek: „az erdő tartozéka”.

Az erdő megbecsülése világviszonylatban is fokozódik, de ugyanakkor szerepe folyamatosan eltolódik. A környezet- és természetvédelem legfontosabb egysége az erdő, és amennyiben azt nem tudjuk megvédeni és fenntartani a maga természetes egységében madárral, rovarral, vaddal együtt, úgy az ember az életét sem tudja megtartani a Földön.

A magyar erdők még csak kezdeti károsodást szenvedtek. Gazdálkodjunk tehát úgy velük és a benne élő állatokkal, ahogy azt az utókor elvárja, mert a természet egyensúlyát és annak megmaradását nemcsak az erdő léte jelenti, hanem az egész életközösségé madárral, rovarral, hallal, vaddal egyetemben.

És ha egyes vadpopulációk genetikai értéke nemzetközileg is kiemelkedő, úgy azokért áldozatot kell hozni, illetve más ágazatok terhére engedményeket kell tenni (pl.: délnyugat–dunántúli gímszarvasállomány).

A nagyvad-állomány kezelése szoros része az erdőgazdálkodásnak. Összehangolt, kölcsönös érdekek alapján megállapított egyensúly fenntartása a kötelességünk, ami szakszerű biológiai feladat és nem közönséges „állattenyésztés”.

Csak az élő erdőre vonatkozik és a jövőben még fokozottabb mértékben vonatkozhat a Mátrai Gábor által idézett latin közmondás: „Silvae pro homine, homo pro silvis”, mert az üres élőhelyű, vad nélküli erdő halott.

Törvény vagy önkény?

Képviselői önálló indítvány

A felgyorsult politikai események nem kerülhetik el ágazatunkat sem. A változásokhoz szükséges szilárd alapokat a törvényhozóknak kell megteremteni. De betervezhető-e tiszta lelkiismerettel olyan törvényjavaslat, amelyet az érintettekkel nem egyeztetnek? A legújabb vadászati törvénytervezettel ez történt. Az erdészekkel három nappal az előterjesztés előtt ültek le az önálló indítványtevők — beszélgetni.

Színhely: az MDF központ, 1990. november 9., délelőtt 10 óra. Résztvevők: 16 szakember, 2 országgyűlési képviselő.

Színhely: az MDF központ, 1990. november 9., délelőtt 10 óra. Résztvevők: 16 szakember, 2 országgyűlési képviselő.

Íme a három órás beszélgetés kivonatos története:

Kondor Endre: Felhívom a figyelmet, hogy itt az MDF által felkért szakbizottság tagjai ülnek. Egy szakbizottságnak minden politikai rendszerben az a feladata, hogy a párt politikusait ellássa szaktanácsokkal, a politikus pedig lelkiismerete és legjobb tudása szerint meghallgassa és döntsön.

Amit a képviselő uraknak tudniuk kell, az az, hogy az erdész szakmának nagyon hosszú ideig nem sikerült a politikusok közé képviselőt delegálni, így rászorulunk más politikusokra. Most nem egy szűk csoport érdekéről van szó, hanem a magyar erdőkről, s higgyék el, hogy